

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Мельник Вікторії Олександрівни на тему:
«Агроекологічна оцінка сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва
в умовах Лісостепу правобережного», представленій на здобуття наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за
спеціальністю 201 Агрономія**

У результаті розгляду, опрацювання теоретичних та практичних положень дисертаційного дослідження, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації Мельник Вікторії Олександрівни, а також за підсумками проведеного семінару, визначено наступне:

Актуальність теми досліджень і отриманих результатів. Інтенсифікація землеробства сприяє збільшенню обсягу виробництва сільськогосподарської продукції. Однак перехід галузі рослинництва на інтенсивний рівень хімізації, включаючи галузь садівництва, передбачає використання збільшених доз синтетичних мінеральних добрив та пестицидів. Усе це призводить до серйозного екологічного дисбалансу в сільському господарстві, спостерігається помітний вплив на навколишнє середовище, зокрема, на екологічний стан ґрунтів та рівень їхнього забруднення різноманітними токсикантами. Ці проблеми в умовах науково-технічного прогресу стають все більш актуальними та вимагають прийняття негайних рішень.

Особливої актуальності набуває вивчення досвіду збереження ґрунтів та проведення комплексного екологічного оцінювання і вивчення впливу інтенсивного землеробства, зокрема садівництва, на агроекологічні показники ґрунтів з метою забезпечення загальної екологічної безпеки.

За таких умов першочерговим завданням сьогодення є моніторинг впливу інтенсифікації галузі рослинництва на ґрунти. Це необхідно для прийняття та розроблення ефективних заходів щодо попередження та ліквідації негативних наслідків, що виникають внаслідок інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Актуальність системного оцінювання основних показників ґрунту інтенсивного садівництва зумовлена також необхідністю встановлення об'єктивного стану щодо наявності його органічної речовини та основних мінеральних елементів для прогнозування подальшого використання в польовій сівозміні відповідно до біологічних вимог сільськогосподарських рослин і запобігання можливих процесів деградації ґрунту.

Для забезпечення сталості у використанні земельних ресурсів в агросекторі, з особливим акцентом на екологічні аспекти, важливо провести детальний аналіз поточного стану. Це необхідно для систематичного висвітлення проблеми та розробки ефективних стратегій для її вирішення.

Значна кількість наукових досліджень, які провели провідні українські та міжнародні вчені протягом останніх десятиліть, зосереджена на вивченні проблеми агроекологічного стану земель сільськогосподарського призначення, що виникає внаслідок впровадження інтенсивних технологій в землеробстві, зокрема в садівництві: П. Копитко, В. Лихочвор, С. Балюк, Г. Господаренко, В. Козак, М. Гунчак, В. Петриченко, О. Дем'янюк, В. Манзій, Р. Яковенко, С. Разанов, О. Ткачук, К. Ванг, Л. Лі, В. Бреш, М. Гітеа та інші, які засвідчують негативні наслідки інтенсифікації сільського господарства на екологічну рівновагу довкілля, а саме, збіднення ґрунтів на поживні речовини, втрату гумусу, підвищення кислотності, зниження показників родючості та забруднення токсичними речовинами.

Основні аспекти деградації земель та інтенсифікації сільського господарства детально розглянуті у працях вчених. Ці дослідження допомагають усвідомити можливі наслідки інтенсивного садівництва та визначити потенціал практик сталого господарювання для підвищення врожайності при мінімізації негативного впливу на довкілля.

Водночас попри значну кількість публікацій, на підставі аналізу літературних даних, необхідно зробити висновок про потребу вивчення проблеми удобрення за переведення ґрунтів після закінчення функціонування саду в польову сівозміну. Залишається чимало нерозглянутих аспектів як теоретичного, так і прикладного характеру, пов'язаних зі зміною агроекологічних показників ґрунту інтенсивного саду в процесі його довготривалого вирощування та їх порівняння з іншими сільськогосподарськими угіддями. Широта і складність цих питань вимагають продовження наукового пошуку, а також розробки та практичної реалізації комплексу заходів, що спрямовані на ефективний розвиток та забезпечення екологічно збалансованого та сталого виробництва.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертаційна робота є результатом виконаних авторкою наукових досліджень упродовж 2020-2023 років, відповідно до плану науково-дослідної роботи Вінницького національного аграрного університету за темою: «Оптимізація способів підвищення якості і безпеки продукції рослинництва в умовах забруднення сільськогосподарських угідь Вінниччини різними токсикантами зумовленого інтенсифікацією галузі» (державний реєстраційний номер 0121U109037, термін виконання квітень 2021 року – листопад 2024 року), де авторкою вивчено агрохімічний стан ґрунту, вміст важких металів та ґрунтову мікобіоту за інтенсивного садівництва в умовах Вінниччини та обґрунтовано систему удобрення після переведення саду у рілля.

Наукова новизна одержаних результатів полягала у вивченні агроекологічного стану сірого лісового ґрунту, який використовується для

інтенсивного садівництва, у порівнянні з ґрунтами перелогу, ріллею та екстенсивного садівництва.

Найбільш суттєві наукові результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну і характеризують особистий внесок авторки, наступні:

Вперше досліджено та здійснено оцінку змін основних агроекологічних показників сірого лісового ґрунту під впливом 14-річного інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного.

Удосконалено систему удобрення сірого лісового ґрунту, звільненого від інтенсивного садівництва, за переведення його в ріллю для вирощування основних сільськогосподарських культур.

Набули подальшого розвитку теоретичні питання обґрунтованого відновлення агроекологічного стану сірого лісового ґрунту, звільненого від інтенсивного садівництва, за переведення та використання його в польовій сівозміні в умовах Лісостепу правобережного.

Практичне значення одержаних результатів. Цінність отриманих наукових результатів полягає у тому, що матеріали дисертації, теоретичні положення і висновки розширюють знання про зміну основних агроекологічних показників сірого лісового ґрунту під впливом інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного, що дозволяє більш глибоко зрозуміти наслідки інтенсифікації землеробства для досягнення еколого-економічного ефекту при переході цих ґрунтів у ріллю для вирощування сільськогосподарських культур.

Теоретичний матеріал, викладений у дисертації, може бути використаний у навчальному процесі під час викладання циклу дисциплін, що пов'язані з запропонованою проблематикою, а також в умовах виробництва.

Практичне значення одержаних наукових результатів зумовило їхнє впровадження у навчально-методичний процес і наукову роботу Вінницького національного аграрного університету. Положення дисертаційної роботи мають практичну цінність і використовуються під час викладання окремих частин навчальних дисциплін «Радіобіологія» та «Методологія та організація наукових досліджень в екології з основами інтелектуальної власності», що підтверджено довідкою № 01.1-60-1247 від 06.11.2023 р.

Результати наукових досліджень дисертаційної роботи щодо проведення агроекологічних заходів на основі оцінки використання та вмісту елементів живлення рослин та вмісту токсикантів для оптимізації показників ґрунту, звільненого від садівництва, упроваджені у ТОВ «Агро-Еталон» с. Василівка Вінницької області за вирощування пшениці озимої на площі 2,7 га (акт від 21.03.2023 р.), кукурудзи на площі 1,2 га (акт від 16.04.2023 р.) та соняшнику на площі 3,5 га (акт від 20.06.2023 р.); ФГ «Дзялів» с. Кам'яногірка Вінницької області за вирощування пшениці озимої на площі 3,2 га (довідка від 25.07.2023 р.).

Аналіз кількості наукових публікацій, повноти опублікування результатів дисертації та особистого внеску здобувачки до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації, засвідчив, що результати дослідження, які викладені в дисертаційній роботі, отримані автором самостійно, та повною мірою відображають основні положення та висновки роботи, доповідалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях.

Результати дисертаційної роботи Мельник В.О. опубліковано у 14 наукових працях загальним обсягом 5,6 умовн. друк. арк. (власний доробок автора 3,23 умовн. друк. арк.): 1 стаття в міжнародному науковому фаховому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science, 4 статті в наукових фахових виданнях України категорії «Б», включених до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus, 1 стаття в міжнародному виданні, що засвідчує апробацію матеріалів дисертації та 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях. 3 них відповідають вимогам п. 8-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 – 5 публікацій.

Список облікованих праць за темою дисертації

1. Razanov S., **Melnyk V.**, Symochko L., Dydiv A., Vradii O., Balkovsky V., Khirivskyi P., Panas N., Lysak H., Koruniak O. Agroecological assessment of gray forest soils under intensive horticulture. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science (IJEES)*. 2022. Vol. 12 (4). P. 459-464. DOI: 10.31407/ijeess12.458 (0,69 друк. арк., особистий внесок: проведено порівняльну оцінку вмісту основних елементів живлення та показників забруднення найбільш небезпечними важкими металами ґрунту саду інтенсивного типу за 14 років ведення садівництва та перелогу, відібрано зразки ґрунту для агрохімічного аналізу за 2022 р. – 0,07 друк. арк.).

2. Разанов С.Ф., **Мельник В.О.**, Назарук Б.В., Куценко М.І. Оцінка агроекологічного складу сірих лісових ґрунтів за різного сільськогосподарського використання. *Збалансоване природокористування*. 2021. № 1. С. 146-153. DOI: 10.33730/2310-4678.1.2021.231901. (0,68 друк. арк., особистий внесок: проведено агроекологічну оцінку ґрунту за вирощування саду та польових культур в умовах інтенсивного землеробства, відібрано зразки ґрунту для агрохімічного аналізу – 0,17 друк. арк.).

3. Разанов С.Ф., **Мельник В.О.** Агрохімічна оцінка ґрунтів, що перебували під садівництвом, щодо придатності їх використання під вирощування основних сільськогосподарських культур. *Сільське господарство та лісівництво*. 2022. № 1 (24). P. 171-181. DOI: 10.37128/2707-5826-2022-1-12 (0,69 друк. арк., особистий внесок: проведено оцінку показників агроекологічного стану ґрунту інтенсивного та екстенсивного садівництва,

відібрано зразки ґрунту для агрохімічного аналізу, здійснено аналіз потреби ґрунтів у поживних речовинах за переведення у польову сівозміну – 0,35 друк. арк.).

4. Разанов С.Ф., Мельник В.О. Видовий та кількісний склад мікофлори сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва і рослинництва. *Агробіологія*. 2022. № 1 (171). С. 63-70. DOI: 10.33245/2310-9270-2022-171-1-63-70 (0,89 друк. арк., особистий внесок: проведено оцінку якісного і кількісного складу мікобіоти ґрунту за інтенсивного садівництва та польової сівозміни, відібрано зразки ґрунту для фітопатологічного аналізу – 0,44 друк. арк.).

5. Мельник В.О. Якісний та кількісний склад мікофлори сірого лісового ґрунту за різного напрямку використання сільськогосподарських угідь. *Сільське господарство та лісівництво*. 2023. № 1 (28). С. 210-220. DOI: 10.37128/2707-5826-2023-1-15 (0,73 друк. арк.).

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Мельник В.О., Миронова Г.В. Вплив на екологічний стан ґрунтів інтенсивного землеробства та садівництва. *The scientific heritage*. 2020. № 48. Ч. 3. С. 8-13. URL: <https://www.tsh-journal.com/wp-content/uploads/2020/09/VOL-3-No-48-48-2020.pdf>. (0,51 друк. арк., особистий внесок: здійснено огляд літератури щодо впливу інтенсивного землеробства, зокрема галузі садівництва, на екологічний стан ґрунтів – 0,25 друк. арк.).

7. Мельник В.О. Вплив інтенсивного землеробства та садівництва на екологічний стан ґрунтів. *Challenges in Science of Nowadays: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference*, 6-8 April 2020. Washington, USA. 2020. P. 278-281. (0,12 друк. арк.).

8. Мельник В.О. Якісні показники ґрунту яблуневого саду. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*: матеріали міжнародної наукової конференції, 22 травня 2020 р. Суми, 2020. Т.1. С. 87-89. (0,13 друк. арк.).

9. Мельник В.О. Аспекти відбору проб у яблуневому саду для аналізу. *Scientific Horizon in the Context of Social Crises: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference*, 6-8 June 2020. Tokyo, Japan, 2020. P. 238-244. (0,26 друк. арк.).

10. Мельник В.О., Разанов С.Ф. Яблуня як основна плодова культура інтенсивного садівництва. *Сучасні напрями досліджень у сфері агрономії, тваринництва, рибного та лісового господарства*: матеріали I Міжнародної спеціалізованої наукової конференції, 30 квітня 2021 р. Полтава, 2021. С. 18-20. (0,15 друк. арк., особистий внесок: проведено аналіз обсягів вирощування яблуні за інтенсивного садівництва – 0,08 друк. арк.).

11. Мельник В.О. Яблуневі сади у Вінницької області: сучасний стан і перспективи розвитку. *Актуальні питання сучасної аграрної науки*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 10 грудня 2021 р. Умань, 2021. С. 85-87. (0,13 друк. арк.).

12. Разанов С.Ф., Мельник В.О. Характеристика видового та кількісного складу мікрофлори сірого лісового ґрунту за інтенсивного землеробства. *Теорія*

і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій: матеріали XXIII Міжнародного науково-практичного форуму, 4-6 жовтня 2022 р. Львів. 2022. С. 250-252. (0,24 друк. арк., особистий внесок: проведено порівняння вмісту ґрунтових грибів різних сільськогосподарських угідь за інтенсивного землеробства – 0,12 друк. арк.).

13. Мельник В.О. Агроекологічний склад ґрунту за різного сільськогосподарського використання. *Актуальні проблеми науки, освіти та технологій в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, 21 березня 2023. р. Ч. 2. Умань. 2023. С. 18-19. (0,14 друк. арк.).*

14. Мельник В.О. Вміст важких металів у сірому лісовому ґрунті за різного сільськогосподарського використання. *Молоді вчені 2023 – від теорії до практики: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, 23 березня 2023 р. Дніпро. 2023. С. 212-215. (0,24 друк. арк.).*

Положення дисертаційної роботи пройшли апробацію у доповідях і виступах дисертанта на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відбулися протягом 2019-2023 рр.

ВИСНОВОК

Дисертація Мельник Вікторії Олександрівни на тему: «Агроекологічна оцінка сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного», є оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що стосується актуальної проблеми збереження ґрунтів і містить оригінальні підходи до вирішення теоретичних і практичних завдань щодо доцільності застосування агротехнологічних прийомів після переведення саду у рілля.

Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, є обґрунтованими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, істотний перелік узагальнених, систематизованих та опрацьованих автором фундаментальних робіт вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців із питань впливу інтенсифікації землеробства, в тому числі і галузі садівництва, на стан ґрунтів. Робота виконана державною мовою.

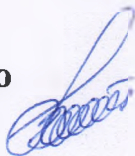
Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені дисертантом наукові завдання вирішені повністю, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки і рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувачки відображені основні положення дисертації.

Дисертація Мельник Вікторії Олександрівни на тему: «Агроекологічна оцінка сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю

науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 201 Агронімія, вимогам пп. 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Дисертація Мельник Вікторії Олександрівни на тему: «Агроекологічна оцінка сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного» може бути рекомендована до подання у спеціалізовану вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агронімія.

**Голова міжкафедрального семінару
навчально-наукового інституту
агротехнологій та природокористування:
д.с.-г.н., доцент, доцент кафедри
рослинництва та садівництва
Вінницького національного аграрного
університету**

Віталій ПАЛАМАРЧУК

Лідією Паламарчука В.Д.

д.в.о.

Т. в. о. вченого секретаря

А. Фемел